

रमेश पानसे

संपर्क

मोबाईल:

७७७३९९०५१३

७५०७८०१९९९

ई - मेल:

panseramesh@gmail.com

विशेष कार्य :

- आदिवासी विकास व शिक्षण

डहाणू परिसरातील आदिवासी भागात शिक्षण व पायाभूत सुविधा उभारण्यासाठी ग्राममंगल (१९८२) व आदिवासी युवक गृहउद्योग (१९८४) संस्थांकरवी प्रयत्न. रचनावादी शिक्षणाचा एक अत्यंत व्यावहारिक असा नमुना या ग्रामीण प्रयोगांतून उभा राहिला. आज महाराष्ट्र शासनाने हजारो जि.प. शाळांतून रचनावादी शिक्षणाचा यशस्वी अवलंब केला आहे.

- शास्त्रीय बालशिक्षण

बालशिक्षणाचे अनौपचारिक शास्त्रीय प्रतिमान ग्राममंगल संस्थेत उभे करून त्याची यशस्विता सिद्ध केली. शास्त्रीय बालशिक्षणाच्या प्रसारासाठी 'महाराष्ट्र बालशिक्षण परिषदे'ची स्थापना (१९९४)

- मुक्तशाळा

आदिवासी मुलांच्या दैनंदिन जीवनास अनुसरून शिकण्याची अनौपचारिक व्यवस्था उभारण्याचे प्रयत्न. ऐना व दाभोण या डहाणू तालुक्यातील गावांमधून सुरुवातीस, करण्यात आले.

- छंदघर

नव्या शिक्षणाकडे नेणारा, मुलांतील विविध बुद्धिमत्तांना वाव देणाऱ्या हॉबी होम ह्या प्रकल्पाची संकल्पना व महाराष्ट्र पातळीवर, 'महाराष्ट्र ज्ञान महामंडळ' सोबत हा प्रकल्प सुरू करण्यात पुढाकार.

- अध्ययन घर

पालकांच्या संपूर्ण सहभागातून शाळाबाह्य शिक्षणाची शास्त्रीय रचना याचा नमुना प्रकल्प पुणे येथे उभा केला.

- आनंदघर - तीन ते सहा वर्षांच्या आतील मुलांसाठी क्षमता विकासाचा कृतिशील कार्यक्रम.

- **द्विभाषा प्रकल्प**

शिक्षणात स्थानिक भाषेचे असलेले महत्त्व व त्याचबरोबर व्यवहारात असलेले इंग्रजीचे महत्त्व लक्षात घेऊन मराठी व इंग्रजी या दोनही भाषा मुलांना उत्तम याव्यात यासाठी द्विभाषा प्रकल्पाची उभारणी करण्यात आली आहे.

- **शास्त्रालय**

प्रत्येक विषय हा शास्त्र म्हणून मुलांसमोर ठेवला पाहिजे. त्या विषयाचा संपूर्ण आवाका लक्षात घेऊन त्याची मांडणी केली पाहिजे, व त्याचवेळी इतर विषयाशी असलेला त्याचा संबंधही अभ्यासला पाहिजे या विचारांतून शास्त्रालय ही संकल्पना जन्माला आली. सध्या प्रायोगिक तत्वावर वाई येथे एका शाळेत असे शास्त्रालय उभे केले आहे.

- **विकासघर**

शालेय विद्यार्थ्यांना स्वयं-अध्ययनाची संधी देणारा व त्यांचा शिक्षण विकास व व्यक्तिमत्त्व विकास साधणारा उपक्रम. आज, वाई- पाचगणी महाबळेश्वर झुजा भागांत अशी पन्नासच्यावर विकासघरे चालू आहेत.

- **पालनघर**

नोकरी करणाऱ्या आईवडिलांच्या मुलांचे शास्त्रीय मेंदूआधारित पद्धतीने पालन व शिक्षण करणारा आधुनिक प्रकल्प.

चालू कार्य:

१. संस्थापक व विश्वस्त, ग्राममंगल
२. संस्थापक व संचालन बालशिक्षण संशोधन व विकासकेंद्र.
३. संपादक, शिक्षणवेध मासिक

पूर्वीचे काही कार्य

१. पदव्युत्तर स्तरावर अर्थशास्त्राचे अध्यापक(१९६८ ते १९९१). अर्थशास्त्र विभागप्रमुख, प्रबंध मार्गदर्शक व परीक्षक व विविध विद्यापीठीय समित्यांवर सदस्य एस.एन.डी.टी. विद्यापीठ (२३ वर्ष)
२. संस्थापक, कार्यवाह व उपाध्यक्ष महाराष्ट्र ग्रामीण विकास संस्था परिषद (१० वर्षे)
३. संस्थापक व कार्यकारी मंडळ सदस्य मराठी अर्थशास्त्र परिषद (१० वर्षे)
४. सहसंपादक, अर्थसंवाद त्रैमासिक (६ वर्षे)
५. संपादक, 'ऋचा' काव्यविषयक अनियतकालिक (३ वर्षे)

६. संपादक, अर्थबोधपत्रिका भारतीय अर्थविज्ञानवर्धिनीचे मासिक (५ वर्षे)
७. संपादक, शिक्षणपत्रिका (१७ वर्षे)
८. अध्यक्ष, आदिवासी युवक गृह उद्योगसंस्था (१५ वर्षे)
९. अध्यक्ष, महाराष्ट्र बालशिक्षण परिषद (५ वर्षे)
१०. सल्लागार, संचालक, प्रोग्रेसिव्ह रिसर्च एंड्स प्रा.लि.पुणे (३ वर्षे)
११. सल्लागार, संवादतज्ञ, महाराष्ट्र राज्य भूकंप पुनर्वसन कक्ष (२ वर्षे)
१२. सदस्य, नियंत्रणमंडळ, भारतीय अर्थविज्ञानवर्धिनी, पुणे.(१० वर्षे)
१३. सदस्य, अर्थशास्त्र परिभाषा कोश समिती, महाराष्ट्र शासन.(४ वर्षे)
१४. सदस्य, राज्यस्तरीय बालशिक्षण समिती, महाराष्ट्र शासन.(६ वर्षे)
१५. सहसंचालक, ग्राम बालशिक्षा केंद्र, कोसबाड (२ वर्षे)
१६. संस्थापक व संचालक, महाराष्ट्र बालशिक्षण परिषद.
१७. सदस्य नियामक समिती व प्रकल्प समिती, राज्यमराठी विकाससंस्था, मुंबई.
१८. सदस्य, सल्लागार समिती, महिला व बालकल्याण विभाग, महाराष्ट्र शासन.
१९. मध्य रेल्वेच्या 'डिव्हिजनल रेल्वे यूजर्स कन्सल्टेटिव्ह कमिटी'वर सदस्य (३ वर्षे)

आंतरराष्ट्रीय शैक्षणिक सहभाग

क्र.	देश	वर्ष	हेतू	पुरस्कृत
१.	पूर्व जर्मनी	१९८४	चर्चासत्र	विद्यापीठ अनुदान मंडळ
२.	कॅनडा	१९८८	व्याख्यान	कॅनमॅप, कॅनडा
३.	फिलीपीन्स	१९८८	सिनियर मॅनेजर्स कोर्स	इंटरनॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ रूरल रीकन्स्ट्रक्शन, फिलीपीन्स
४.	स्वीडन	१९९१	सोशल वर्कर्स, एक्सचेंज प्रोग्राम	कौन्सिल ऑफ इंटरनॅशनल फेलोशिप प्रोग्राम इंडिया
५.	अन्य अनेक देशांना भेटी: जर्मनी, हॉलंड, इंग्लंड, अमेरिका, थायलंड, हाँगकाँग			

सन्मान:

- सह्याद्री वाहिनीतर्फे 'शिक्षणरत्न' पुरस्कार (२०१७)
- गुरुवर्य आबासाहेब अत्रे पुरस्कार (२०१७)
- रोटरी एशियन समिटचा 'लिटरसी हिरो' पुस्कार (२०१५)
- डॉ. जे.पी. नाईक व डॉ. चित्रा नाईक समाज शिक्षण पुरस्कार (२०१५)
- कुसुमाग्रज प्रतिष्ठानचा ज्ञानासाठीचा 'गोदा गौरव' पुरस्कार (२०१४)
- आनंद केळकर स्मृतिप्रीत्यर्थ महाराष्ट्र ग्रथोत्तेजक संस्था गौरव पुरस्कार (२०१३)
- रोटरी क्लब ऑफ पुणे मेट्रो यांचा जीवन गौरव पुरस्कार (२००७)
- योगी श्री. अरविंद पुरस्कार, गुरुकुल, बदलापूर (२००७)
- समाजसेवक पुरस्कार, तळवलकर प्रतिष्ठान, पुणे (२००७)
- सामाजिक कार्यासाठी ठाणे नागरिकांतर्फे जाहिर सत्कार (१९९६)
- लातूर भूकंप सेवा पुरस्कार - महाराष्ट्र शासन (१९९६)
- अँवार्ड फॉर आऊटस्टँडिंग व्होकेशनल सर्व्हिस रोटरी क्लबनॉर्थ, ठाणे (१९९२-९३)
- बेस्ट टिचर अँवार्ड (युनिव्हर्सिटी लेव्हल). द नॅशनल टिचर वेलफेअर असोसिएशन, मुंबई (१९९१).
- जॉन दळवी अँवार्ड फॉर आऊटस्टँडिंग सोशल वर्क. लेस्ली सावनी प्रोग्राम ऑफ ट्रेनिंग फॉर डेमॉक्रसी, मुंबई (१९९०).

विशेष कार्यक्रम

- अध्यक्ष, विकासवेध संमेलन, वाशी (२००३)
- अध्यक्ष, गोमंतक बालशिक्षण परिषद अधिवेशन, पणजी (२०१२, २०१३)
- अध्यक्ष, ग्रामीण युवा मराठी साहित्य संमेलन, कोल्हापूर (२०१३)

प्रकाशित लेखन

- क्रमिक : अर्थशास्त्रविषयक क्रमिक व इतर आठ पुस्तके.
- लेख : सुमारे पाचशेच्या वर.
- संशोधनपर लेख / अहवाल : (अर्थशास्त्र व सामाजिक कार्याविषयक) सुमारे पंचवीस
- स्वतंत्र पुस्तके:

विकासविषयक :

१. भारताची दुसरी गुलामी (प्रोग्रेसिव्ह रिसर्च प्रकाशन)
२. विकासविचार (प्रोग्रेसिव्ह रिसर्च प्रकाशन)
३. स्वदेशी विकासनीती (प्रोग्रेसिव्ह रिसर्च प्रकाशन)

शिक्षणविषयक :

४. शिक्षण : आनंदक्षण (युनिसेफ प्रकाशन) दुसरी व तिसरी आवृत्ती (ग्रंथाली)
५. बहुविध बुद्धिमत्तांचा विचार (बालशिक्षण संशोधन व विकासकेंद्र)
६. मुलांचे शिक्षण : पालक व शासन (डायमंड एजन्सीज पुणे)
७. आजचे शिक्षण : उद्याचे जीवन (डायमंड एजन्सीज, पुणे)
८. शिक्षण : परिवर्तनाची सामाजिक चळवळ (डायमंड एजन्सीज, पुणे)
९. कर्ता - करविता : आधुनिक मेंदूसंशोधन व आपले जीवन (भारतीय अर्थविज्ञान वर्धिनी, पुणे)
१०. नयी तालीम : गांधीप्रणित शिक्षणविषयक प्रयोगांचा इतिहास (सर्व सेवा संघ, सेवाग्राम, वर्धा)
११. शोध घेते ते शिक्षण (भारतीय अर्थविज्ञान वर्धिनी)
१२. शिक्षण : विचार मंथन (डायमंड एजन्सीज)
१३. रचनावादी शिक्षण - (ग्राममंगल प्रकाशन)
१४. रचनावादी शिक्षणक्रांती - (ग्रंथाली प्रकाशन)

प्रबोधनपर :

१५. लहान मुलांच्या पालकांसाठी - (ग्राममंगल प्रकाशन)
१६. लहान मुलांच्या शिक्षिकांसाठी - (ग्राममंगल प्रकाशन)
१७. लहान मुलांच्या शाळांसाठी - (बालशिक्षण संशोधन व विकासकेंद्र)

चरित्रे :

१८. नूतन बालशिक्षण संघाचा वैचारिक इतिहास - (बालशिक्षण संशोधन व विकासकेंद्र)
१९. ताराबाई मोडक चरित्र व कार्य - (बालशिक्षण संशोधन व विकासकेंद्र)
२०. डॉ. मारिया माँटेसोरी नवे दर्शन (बालशिक्षण संशोधन व विकासकेंद्र)

वैचारिक, वाडमयीन :

२१. विचारफुले लघुनिबंध (साकेत प्रकाशन, ग्राममंगल)
२२. आम्ही कुणीही नाही - कविता (ऋचा प्रकाशन)
२३. लोकहितवादींची दारिद्र्याची चिकित्सा व दादाभाई नौरोजी - संशोधन (मराठी संशोधन मंडळ प्रकाशन)
२४. पावसानंतरचे ऊन - तीन निबंध (ग्राममंगल प्रकाशन)
२५. पाऊससखा - (कविता)
२६. जोशूच्या कविता
२७. शहाणपणाच्या गोष्टी

भाषाविषयक :

२८. मेंदू, भाषा व भाषाशिक्षण (बालशिक्षण संशोधन व विकासकेंद्र)
२९. निळे आकाश, हिरवी झाडे, काळी माती 'ग्राममंगलचे भाषाशिक्षण' (ग्राममंगल प्रकाशन)
३०. भाषेसाठी ज्ञानासाठी ज्ञानाचाच बळी द्यायचा का? (स्वतंत्र)
३१. भाषा ग्रहण व भाषाशिक्षण (ग्रंथाली प्रकाशन)

बालशिक्षण :

३२. बालशिक्षणाची नवी दिशा (बालशिक्षण संशोधन व विकासकेंद्र)
३३. एकविसावे शतक आणि आपले बालशिक्षण (बालशिक्षण संशोधन व विकासकेंद्र)
३४. बालशिक्षण : स्वरूप व दिशा (डायमंड एजन्सीज, पुणे)
३५. नवे बालशिक्षण (ग्राममंगल)

संपादित पुस्तके :

३६. महाराष्ट्रातील समाज परिवर्तनाच्या दिशा (श्री.मधुकरराव चौधरी गौरवग्रंथ)
३७. फैजपूर काँग्रेस सुवर्ण महोत्सव ग्रंथ (इतरांबरोबर)
३८. बालकेंद्री शिक्षण व बालशिक्षणाचा भारतीय इतिहास (श्री.नामले गौरवग्रंथ)
३९. शिक्षण व संस्कार (मधु नाशिककर गौरवग्रंथ)
४०. बिचारी बालके (ताराबाई मोडक)
४१. बालकांचा हट्ट (ताराबाई मोडक) ग्राम बाल शिक्षा केंद्र, कोसबाड
४२. आपले घर (ताराबाई मोडक)
४३. बालशिक्षण विचार (ताराबाई मोडक)
४४. वंचितांचे शिक्षण (बालहक्क अभियान)
४५. शिक्षक, शिक्षण व अभ्यासक्रम (वा.ब.पटवर्धन) राज्य मराठी विकास संस्था

अनुवाद :

४६. सक्तीचे प्राथमिक शिक्षण (जयकुमार अनगोळ) : भारतीय अर्थविज्ञानवर्धिनी

ग्रंथपुरस्कार

१. शिक्षण - आनंदक्षण - महाराष्ट्र ग्रंथोत्तेजक सभा, पुणे (२००१)
२. आजचे शिक्षण : उद्याचे जीवन -ग.वि.अकोलकर पुरस्कार, नाशिक (२००७)
३. रचनावादी शिक्षणक्रांती - मुंबई मराठी साहित्य संघाचा, वैचारिक साहित्यासाठीचा रा.भि. जोशी पुरस्कार (२०१७)
४. भाषाग्रहण व भाषाशिक्षण - महाबँक पुरस्कार (२०१८) मराठी अभ्यास परिषद, पुणे